

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ РІЗНОЇ СТАТІ ТА ЇХ СТАВЛЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

А Розглянуто питання ставлення студентів до дисципліни «Фізичне виховання». Метою є визначення задоволення студентів методикою проведення занять та їхньої готовності до переходу від обов'язкових занять із фізичного виховання до позаурочних секційних занять із видів спорту, обумовленого реформуванням системи фізичного виховання у закладах вищої освіти.

Досліджено інтерес, бажання додатково займатися фізичними вправами у студентів, які не займаються у секційних групах. Визначені психологічні особливості студентів, залежно від тривалості навчання, статі та занять у спортивних секціях із метою покращення ефективності мотивації до позаурочних занять руховою активністю у майбутньому. У дослідженні брали участь студенти 2-го та 4-го курсу і студенти, які займаються додатково у спортивних секціях Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Використані такі методи дослідження: анкетування, методики дослідження ціннісної орієнтації особистості М. Рокіча, методи математичної статистики.

Ключові слова: термінальні цінності; інструментальні цінності; студенти; здоров'я; фізичне виховання; спортсмени; заняття

Б *Bilichenko Olena, Loshytska Tamara, Skyrta Oleh. Psychological features of students of different gender and their attitude to the discipline «Physical Education».*

The question of students' attitude to the discipline «Physical Education» is considered. The aim is to determine students' satisfaction with the method for conducting classes and their readiness to move from compulsory physical education classes to extracurricular sectional classes in sports, due to the reform of the physical education system in higher education institutions.

The interest and desire to additionally exercise in students who were not engaged in sectional groups were studied. The psychological features of students are determined, depending on the duration of study, gender and classes in sports sections to improve the effectiveness of motivation for extracurricular physical activity in the future. The study involved 2nd and 4th year students and students who participate in additional sports sections at Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University. The following research methods were used: questionnaires, research methods of personality value orientation according to M. Rokysh, methods of mathematical statistics.

Key words: terminal values; instrumental values; students; health; physical education; athletes; classes

Біліченко Олена Олександрівна, кандидатка наук з фізичного виховання та спорту, старша викладачка кафедри здоров'я людини та фізичної культури, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна

Bilichenko Olena, Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Senior Lectures of Department of Human Health and Physical Culture, Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University, Ukraine

E-mail: bilichenko.elen67@gmail.com

Лошицька Тамара Іванівна, кандидатка наук з фізичного виховання та спорту, доцентка кафедри здоров'я людини та фізичної культури, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна

Loshytska Tamara, Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor of Department of Human Health and Physical Culture, Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University, Ukraine

E-mail: Toma-68@bigmir.net

Скирта Олег Сергійович, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, старший викладач кафедри здоров'я людини та фізичної культури, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна

Skyrta Oleh, Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Senior Lectures of Department of Human Health and Physical Culture, Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University, Ukraine

E-mail: skgermes@i.ua

Актуальність проблеми. У сучасних умовах навчання у закладі вищої освіти фізичне виховання після другого курсу переходить на позаурочну форму навчання та буде здійснюватися на добровільних засадах. Відвідування секційних занять у позаурочний час вимагає наявності стійкої мотивації до занять фізичними вправами.

Дослідженням мотивації до занять фізичним вихованням і спортом присвячена значна кількість наукових робіт учених, серед яких С. Сингаєвський, Б. Шиян, Г. Безверхня, Т. Круцевич, М. Саїнчук, Є. Федоренко, І. Лисак та ін. Існуючі

чі дослідження мотивації дітей шкільного віку вказують на наявність різниці у прояві ідеалів, інтересів, домінуючих мотивів до занять фізичними вправами у хлопчиків і дівчат

Дослідження чинників, які впливають на формування мотивації до занять фізичними вправами у студентів різної статі сприятиме ефективності їхнього заохочення до позаурочних секційних занять руховою активністю.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Умови сьогодення вимагають значних перетворень у системі фізичного виховання молоді. Дієвими засобами у підвищенні

рухового режиму молоді до належних норм можуть бути ті, що базуються на сучасних принципах фізичного виховання. Одним із головних є принцип пріоритету потреб, мотивів і інтересів особистості, що передбачає побудову системи фізичного виховання в цілому та окремих програм, ураховуючи індивідуальні та групові, соціальні та духовні потреби людей, а також формування мотивації до занять фізичною культурою [14].

На формування мотивації впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники (Е. Ільїн, Т. Круцевич). Проведені дослідження на школярах різних вікових груп (Г. Безверхня) дозволили виокремити серед зовнішніх чинників вплив школи, сім'ї, друзів, умов проживання, освіти, телебачення, преси, а до внутрішніх чинників автор відносить темперамент, інтерес, бажання, обізнаність, стать учнів.

Мотиваційну основу навчання студентів досліджували С. Романчук, Ю. Бородін, Н. Підбуцька, Р. Бака, А. Шпаков, М. Хорошун та ін.

Достатня кількість досліджень стосується мотивації до занять різними видами спорту (В. Галдіна, В. Трегуб, В. Штих, Е. Гончарова, Н. Пангелова та ін.).

Також питаннями вивчення інтересу, ставлення до занять фізичними вправами, особистісної ієрархії цінностей сучасного студента займалися О. Марченко, Г. Гончар, Н. Базилевич, С. Король.

Однак серед доступних нам дослідних матеріалів, на жаль, обмежена кількість тих, що стосуються вивчення особливостей формування мотивації до занять фізичними вправами, мотиваційних пріоритетів, цінностей у юнаків і дівчат студентів різної статі й таких, які окрім відвідування занять з фізичного виховання ще й займаються у спортивних секціях закладу вищої освіти.

Мета. Дослідження ставлення студентів до занять з фізичного виховання та пошуки чинників мотивування до секційних занять у позаурочний час після другого курсу.

Викладення основного матеріалу. Із метою з'ясування, як ставляться студенти до занять із фізичного виховання, які чинники перешкоджають відвідуванню занять, ми провели опитування за 18 ствердженнями, кожне з яких пояснює, чому студенту подобається дисципліна «Фізичне виховання» (рейтинг 1), у разі, якщо думка протилежна до запропонованого ствердження, тоді й виставляється рейтингове число 5.

Існує шкала проміжних думок від 1 до 5, що виражає інтенсивність думки при не настільки категоричних відповідях «так» чи «ні». Чим менше подобається ствердження, тим більше рейтингове число виставляє респондент.

Результати дослідження питання ставлення студентів до дисципліни «Фізичне виховання» представлені в *табл. 1*:

Результати тестування питання ставлення студентів до дисципліни «Фізичне виховання» Таблиця 1.

№ з/п	Ствердження: Подобається дисципліна тому, що...	Спортсмени (n=30)		Студенти II курсу (n=30)	
		юнаки (n=15)	дівчата (n=15)	юнаки (n=15)	дівчата (n=15)
		рейтинг	рейтинг	рейтинг	рейтинг
1.	Мені цікаво, отримую задоволення на заняттях	1,80	1,60	1,56	2,04
2.	Подобається, як проводяться заняття	2,24	1,88	1,80	1,84
3.	Фізична підготовка необхідна для майбутньої професії	2,80	2,56	2,76	3,16
4.	Розвиває розумові здібності: пам'ять, спостережливість, кмітливість тощо	1,92	1,88	1,90	2,40
5.	Розвиває наполегливість і витримку	1,80	2,40	2,14	2,18
6.	Друзі ним цікавляться	2,44	2,68	2,46	2,96
7.	Оволодіваю цікавими вправами	2,56	2,04	2,48	2,46
8.	У мене гарні відносини з викладачем	1,52	1,76	1,58	1,34
9.	Викладач часто хвалить	2,36	2,36	2,72	2,50
10.	Викладач цікаво пояснює та добре показує вправи на заняттях	2,16	2,20	1,84	1,72
11.	Отримую необхідні знання щодо самостійних занять	2,12	2,32	2,40	2,44
12.	Він стимулює до самостійних занять	2,92	3,0	3,08	3,32
13.	Він стимулює займатися додатково в спортивній секції	1,88	2,32	2,60	3,60
14.	Він сприяє розвитку загальної культури	1,76	2,04	1,98	2,14
15.	Він сприяє покращенню здоров'я	1,44	1,56	1,56	1,34
16.	Фізичні навантаження на заняттях зависокі	3,88	3,60	3,70	4,14
17.	Фізичні навантаження на заняттях занижккі	2,32	3,52	3,04	3,72
18.	Згоден виконувати усі вправи, що пропонує викладач	2,12	1,84	1,98	1,70
	$\bar{x} \pm \sigma$	2,23±0,6	2,26±0,5	2,29±0,4	2,46±0,6

За результатами нашого дослідження ставлення до дисципліни «Фізичне виховання» у юнаків, які займаються і не займаються спортом, дещо різняться, те ж саме стосується і дівчат.

За середніми показниками рейтингу в досліджуваних нами групах за табл. 1 бачимо, що найкраще ставлення до дисципліни «Фізичне виховання» у юнаків-спортсменів з рейтинговим числом 2,23 й у дівчат-спортсменок – 2,26. Найнижчий рейтинг виявився у дівчат II курсу – 2,46. У юнаків II курсу показник рейтингу ставлення до фізичного виховання майже такий, як і в спортсменів – 2,29.

Отже, можна зробити висновок, що систематичні заняття спортом формують позитивне ставлення до навчальної дисципліни «Фізичне виховання».

Значні відмінності у студентів, які не займаються спортом, спостерігаються між юнаками та дівчатами. Дівчатам, у меншій мірі, ніж юнакам, у цілому подобається дисципліна «Фізичне виховання».

За результатами дослідження дівчата добре розуміють, що заняття сприяють покращенню здоров'я, стосунки з викладачем гарні (в обох пунктах рейтинг 1,34), викладач цікаво демонструє й пояснює вправи (рейтинг 1,72), вони готові виконувати всі вправи, які пропонує викладач, але загальний інтерес до занять нижчий, ніж у юнаків.

Це свідчить про те, що за всією правильністю методики проведення занять із фізичного виховання з юнаками і дівчатами, не враховуються приховані психологічні особливості, що відрізняють біологічну стать.

Із метою дослідження прихованих психологічних особливостей ми звернулися до методики ціннісної орієнтації

особистості М. Рокича. За цією методикою система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості й складає основу її відношення до навколишнього світу, до інших людей, до себе самої, основу світогляду та ядро мотивації життєвої активності, основу життєвої концепції та «життєвої філософії». Методика заснована на прямому ранжируванні списку термінальних та інструментальних цінностей. Студентам пропонувалися два набори із 18 карток, де кожна цінність написана на окремій картці. Завданням було розкласти картки із цінностями за порядком пріоритету як принципів, якими студент керується у своєму житті. Ранговий номер кожній цінності присвоювали студенти і студентки, які займаються та не займаються спортом.

Термінальні цінності – переконання в тому, що якась кінцева ціль індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути.

Інструментальні цінності – переконання в тому, що якийсь образ дій або властивість особистості переважною є у будь-якій ситуації.

Цей поділ відповідає традиційному розподілу на цінності-цілі та цінності-засоби.

Нами була проведена стратифікація результатів відповідей респондентів за статтю (юнаки, дівчата), за заняттям спортом і за роками навчання.

Отже, ми здійснили аналіз із урахуванням декількох факторів – біологічних і соціальних. При складанні рейтинга термінальних цінностей усі групи студентів, без винятку, виділили цінність «здоров'я» (1-ше місце) *табл. 2:*

Таблиця 2.

Рейтинг термінальних цінностей студентів за методикою М. Рокича

Стимульний матеріал (термінальні цінності)	II курс (n=30)		IV курс (n=30)		Студенти, які займаються у спортивних секціях (n=30)	
	юнаки	дівчата	юнаки	дівчата	юнаки	дівчата
	рейтинг		рейтинг		рейтинг	
Активна діяльність життя	3	5	2	5	4	5
Життєва мудрість	10	10	8	9	9	6
Здоров'я	1	1	1	1	1	1
Цікава робота	11	8	10	7	10	10
Краса природи та мистецтва	17	18	16	17	16	17
Любов	4	4	4	2	3	2
Матеріально забезпечене життя	7	7	7	8	7	9
Наявність добрих і вірних друзів	2	3	3	4	2	3
Суспільне визнання	15	13	14	15	12	14
Пізнання	14	12	11	13	15	13
Продуктивне життя	12	14	12	11	14	12
Розвиток	9	9	6	12	11	8
Розваги	13	15	15	18	13	15
Свобода	8	11	9	10	5	11
Щасливе сімейне життя	5	2	13	3	6	4
Щастя інших	16	16	17/18	16	18	16
Творчість	18	17	17/18	14	17	18
Впевненість у собі	6	6	5	6	8	7

Пріоритет «здоров'я» в нашому дослідженні не є оригінальним, на це вже вказувала значна кількість авторів [4; 5; 7; 9; 13; 15; 16; 18], а також і на те, що дана цінність є загальноприйнятною, і найчастіше всього називалася не як ціль, якої необхідно досягти за рахунок своїх активних і спрямованих дій, а як те, про що всі говорять.

Тому розглядаємо рейтинг наступних 5-ти цінностей, бо в них вже можуть приховуватися особистісні особливості різних статевих і соціальних груп.

На 2-му місці у юнаків-спортсменів і студентів II курсу знаходиться орієнтація на добрих і вірних друзів ($\bar{x} = 5,9$), але на IV курсі ця цінність знаходиться на 3-му місці, а на 2-му місці знаходиться «активна життєва позиція». Це, ймовірно, зумовлено закінченням навчання на бакалавраті та необхідністю приймати рішення щодо працевлаштування, чи продовження навчання в магістратурі. На II курсі в юнаків 3-тє місце посідає саме ця цінність, що вказує за рахунок чого відбувається зміна ієрархії цінностей під час навчання юнаків у ЗВО на IV курсі.

У студентів-спортсменів «активна життєва позиція» знаходиться на 4-му місці, за нею слідує значущість «свободи». Це, ймовірно, пов'язане з тим, що спортсмени й так ведуть достатньо активний спосіб життя, і, розглядаючи цінність як потребу, можна сказати, що вона в певній мірі задовільнена. На третьому місці в них любов, а на шостому – щасливе сімейне життя.

У юнаків II курсу, які не займаються спортом, любов знаходиться на 4-му місці, щасливе сімейне життя – на 5-му.

На IV курсі актуальною залишається любов (4-те місце), а на 5-му і 6-му місцях висувається «впевненість у

собі» і «розвиток» відповідно. «Щасливе сімейне життя» відсувається на 13-тє місце, а попереду неї на 7-му місці знаходиться «матеріально забезпечене життя», далі «життєва мудрість», «свобода», «цікава робота», «пізнання», «продуктивне життя», що свідчить про свідоміший підхід до створення сім'ї через фундамент матеріального забезпечення.

У «хвості» цінностей–цілей у юнаків «краса природи та мистецтва», «пізнання», «суспільне визнання», «продуктивне життя», «творчість», яка в процесі навчання у ЗВО ще не актуалізувалася, те ж саме стосується і «щастя інших». Позитивним є розміщення в кінці списку «прагнення до розваги».

У дівчат заняття спортом незначно впливає на структурне ядро цінностей, які дещо зміщуються за рейтингом у середині його. Так на 2-му місці у спортсменок і в студенток IV курсу – «любов», на II курсі вона займає 4-тє місце. На 3-му місці у спортсменок і студенток II курсу – «наявність добрих і вірних друзів». Актуальним для дівчат є прагнення до щасливого сімейного життя, особливо на II курсі (2-ге місце), на IV курсі це прагнення знаходиться на 3-му місці відразу після «любви» (2-ге місце), що свідчить про серйозність у відносинах з особами протилежної статі. Дівчата однодумно поставили «активну діяльність життя» на 5-тє місце, а «впевненість у собі» на 6-тє місце. У «хвості» цінностей знаходяться ті ж категорії, що й у юнаків.

Порівняння «ядра» пріоритетних термінальних цінностей у юнаків і дівчат демонструють їхні відмінності в ієрархії (рис. 1):

Рис. 1. Рейтинг пріоритетних термінальних цінностей у юнаків і дівчат

Отже, дівчата більше цінують любов і щасливе сімейне життя, а юнаки – наявність вірних друзів й активну діяльність.

Аналіз рейтинга інструментальних цінностей допомагає встановити, якими особистісними якостями юнаки та дівчата планують добиватися поставлених цілей (табл. 3):

Таблиця 3.

Рейтинг термінальних цінностей студентів за методикою М. Рокича

Стимульний матеріал (інструментальні цінності)	II курс (n=30)		IV курс (n=30)		Студенти, які займаються у спортивних секціях (n=30)	
	юнаки	дівчата	юнаки	дівчата	юнаки	дівчата
	рейтинг		рейтинг		рейтинг	
Акуратність	3	4	7/8	10/11	3	3
вихованість	1	2	1	1	1	1
Високі запити	17	17	17	17	17	17
Життєрадісність	2	1	2	5	2	4
Старанність	11	8/9	5	10/11	11	12
Незалежність	8	14	7/8	9	12	9
Непримиримість до своїх і чужих недоліків	18	18	18	18	18	18
Освіченість	10	6	4	8	10	2
Відповідальність	4	5	3	3	5	7
Раціоналізм	7	16	14	13	7	15
Самоконтроль	9	7	10	6	9	5
Сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів	12	8/9	11	16	15	14
Тверда воля	6	10	9	4	4	10
Терпимість	14/15	15	13	12	16	8
Широта поглядів	14/15	11	15	14	8	13
Чесність	5	3	6	2	6	6
Ефективність в ділах	13	13	12	7	13	11
Чуйність	16	12	16	15	14	16

У юнаків на рейтинг перших трьох якостей не впливає заняття спортом і тривалість навчання у ЗВО. На 1-му місці, також, як і в дівчат, якість «вихованість». Ймовірно, також, як і цінність «здоров'я», вона є швидше за все загальноприйнятною, ніж тією, якою прагнуть оволодіти студенти. На 2-му місці «життєрадісність», що також притаманне данному віку. На 3-му місці «аккуратність» у двох групах юнаків, тих, хто займається спортом і студентів II курсу; у студентів IV курсу ця якість на 7–8-му місцях, а на 3-му місці – «відповідальність».

Це свідчить про зміну пріоритетних якостей, за допомогою яких студенти досягають цілі, про серйозність вчинків та їхню відповідальність за свої дії. «Відповідальність» на II курсі у юнаків була на 4-му місці та на IV курсі підвищила свій рейтинг.

Починаючи з четвертої якості, ядро цінностей у юнаків змінюється залежно від заняття спортом і тривалості навчання у ЗВО. Так, у спортсменів актуальною є «тверда воля» (4-те місце), у студентів II курсу – «відповідальність», а у IV курсу – «освіченість». На 5-му місці у спортсменів – «відповідальність», у студентів II курсу – «чесність», а на IV курсі – «старанність». Цікаво відмітити, що із структурного резерва якості «освіченість» до IV курсу перемістилася на

4-те місце, ймовірно це пов'язане з наближенням закінчення навчання на бакалавраті та вступом до магістратури.

Завершують список структури інструментальних цінностей: «нетерпимість до недоліків інших» – 18-те місце; «високі запити» – 17; «терпимість» – 15; «сміливість у відстоюванні своєї думки» – 11–14; «чутливість» – 14–16; ефективність у ділах – 12–13.

Структурне «ядро» цінностей дівчат-спортсменок і студенток II і IV курсів співпадає тільки за якістю «вихованість». Починаючи з 2-го місця ієрархія ціннісних орієнтацій не співпадає. Так, у спортсменок на 2-му місці – «освіченість», у студенток IV курсу – «чесність», на 3-му місці у спортсменок – «аккуратність», у студенток II курсу – «чесність», IV – «відповідальність».

На 4-му місці у спортсменок – «життєрадісність», у II курсу – «аккуратність», у IV – «тверда воля». На 5-му місці у спортсменок – «самоконтроль», у студенток II курсу – «відповідальність», у IV – «життєрадісність». На 6-му місці спортсменки поставили «чесність», II курс – «освіченість», IV – «самоконтроль».

У цілому, до пріоритетних інструментальних цінностей у дівчат входять такі якості, що мають різну ієрархію:

«акуратність», «вихованість», «самоконтроль», «чесність». Особливістю є те, що якість «відповідальність» у студенток II курсу була на 5-му місці, а на IV перемістилася на 3-тє, якість «освіченість» поступово втрачає свою значущість. На IV курсі з структурного резерва перемістилася якість «тверда воля» на 4-те місце.

Отже, можна припустити, що на ядро інструментальних ціннісних орієнтацій дівчат здійснюють вплив спеціальні чинники, а саме, заняття спортом і тривалість навчання у ЗВО.

Відмічаються особливості ціннісних орієнтацій у способах досягнення цілі у юнаків і дівчат, це проявляється в ієрархії цінностей. Так, дівчата намагаються досягнути цілі, в першу чергу, за допомогою підвищення освіченості, відповідальності та самоконтролю, а юнаки за рахунок життєрадісності, акуратності та твердої волі.

Не затребуваними цінностями як у юнаків, так і у дівчат, є «непримиримість до недоліків у собі та інших» (18-те місце), «високі запити» (17-те), «чуйність» і «широта поглядів».

Висновки. Під час нашого дослідження встановлено, що дисципліна «Фізичне виховання» подобається студентам, вони отримують задоволення від занять. Їх влаштовує методика проведення занять, подобаються вправи, які пропонує викладач, готові виконувати всі пропонувані вправи, відносини з викладачем добрі, викладач часто хвалить. Але студенти, які не займаються спортом, достатньо категоричні в небажанні додатково займатися в спортивній секції в позаурочний час (2,60 юнаки і 3,60 дівчата). Це свідчить про те, що за всією правильністю методики проведення занять з фізичного виховання з юнаками і дівчатами, не враховуються приховані психологічні особливості, що відрізняють біологічну стать.

Досліджуючи психологічні особливості студентів із використанням методики М. Рокича визначили, що «ядра» пріоритетних термінальних цінностей-цілей у юнаків і дівчат демонструють їхні відмінності в ієрархії. Дівчата більше цінують любов і щасливе сімейне життя, а юнаки – наявність вірних друзів й активну діяльність.

Із дослідження інструментальних цінностей встановили, що дівчата намагаються досягнути цілі, в першу чергу, за допомогою підвищення освіченості, відповідальності та самоконтролю, а юнаки – життєрадісності, акуратності та твердої волі. Можна припустити, що на ядро інструментальних ціннісних орієнтацій дівчат здійснюють вплив спеціальні чинники, а саме, заняття спортом і тривалість навчання у ЗВО.

Перспективи подальших розвідок. У наших наступних дослідженнях плануємо вивчати психологічні особливості, використовуючи морфологічний тест життєвих цінностей В. Сопова та Л. Карпушиної.

Список використаних джерел

1. Алиев Х. М., Михайлов Н. Г. Повышение мотивации к занятиям физической культуры посредством инновационного сикхрометода «Ключ». *Спортивный психолог*. 2011. № 3. С. 87–91.

2. Андреева Г. М. Социальная психология [5-е изд.]. Москва : Аспект Пресс, 2004. 365 с.

3. Андреева О. В. Анализ мотивационных теорий у сферы оздоровчої фізичної культури та рекреації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2004. № 2. С. 81–84.

4. Антонова Н. А. Ценностные ориентации в системе личностных качеств студентов высшего педагогического учебного заведения : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Киев, 2003. 203 с.

5. Афанасьев А. В. Научные подходы к исследованию понятия «ценностное отношение». *Мир науки, культуры, образования*. 2010. № 1 (20). С. 194–197.

6. Базилевич Н. Особливості формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фізичної культури. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2012. № 2. С. 43–45.

7. Безверхня Г., Діхтяренко В. Вплив ціннісних орієнтацій на відношення до фізичного виховання студенток педагогічного вищого навчального закладу. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2011. № 1. С. 17–21.

8. Занюк С. С. Психологія мотивації. Київ : Либідь, 2002. 304 с.

9. Здоровьеформирующие технологии в контексте гендерного подхода : коллект. монография / под ред. Н. А. Олейника. Харьков : ХГАФК, 2009. 226 с.

10. Король С. А. Мотивация студентов технических специальностей до фізкультурно-оздоровчих занять. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету* : зб. наук. праць. Чернігів, 2011. Вип. 91, т. 1. С. 235–238.

11. Круцевич Т., Марченко О., Биличенко Е. Гендерные особенности юношей и девушек, занимающихся и не занимающихся спортом. *Спортивный вестник Придніпров'я*. 2012. № 2. С. 14–17.

12. Круцевич Т., Марченко О., Холодова О. Критичні періоди у формуванні мотивації до занять руховою активністю школярів з урахуванням їх гендерних характеристик. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020. № 1. С. 278–289.

13. Круцевич Т., Малахова Ж. Проблеми реформувань у системі фізичного виховання закладів вищої освіти. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020. № 1. С. 268–278.

14. Круцевич Т. Ю., Петровський В. В. Фізичне виховання як соціальне явище. *Теорія і методика фізичного виховання* : підручник / під ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олімп. літ-ра, 2008. Т. 1. С. 22–46.

15. Лисак І. Дослідження ціннісних орієнтацій школярів 8-х класів у процесі фізичного виховання. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. праць в галузі фіз. вих., спорту і здоров'я людини. Львів : ЛДУФК, 2013. Вип. 17, т. 2. С. 92–98.

16. Марченко О. Ю. Вплив занять спортом на формування загальних життєвих та ціннісних орієнтацій студентів ВНЗ. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 3. С. 109–111.

17. Приходько В. Обґрунтування потреби і врахування гендерного аспекту в системі спортивної підготовки. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020. № 1. С. 118–131.

18. Саїнчук М. М. Формування ціннісних орієнтацій в сфері фізичної культури і спорту учнів старших класів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Київ, 2012. 22 с.

19. Семенець Н. В., Семенець Н. Н. Мотивація студентської молоді до занять фізичною культурою та спортом. *Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму* : III Міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей. Запоріжжя, 2011. С. 234–236.

References

1. Aliev, Kh. M., & Mikhailov, N. G. (2011). Povyshenie motivatsii k zaniatiim fizicheskoi kultury posredstvom innovatsionnogo sikhrometoda «Kliuch» [Increasing motivation for physical education through the innovative sychromethod «Key»]. *Sportivnyi psikholog [Sports psychologist]*, 3, 87-91 [in Russian].

2. Andreeva, G. M. (2004). *Sotsialnaia psikhologiya [Social Psychology]*. Moskva: Aspekt Press [in Russian].

3. Andrieieva, O. V. (2004). Analiz motyvatsiinykh teorii u sferi ozdorovchoi fizychnoi kultury ta rekreatsii [Analysis of motivational theories in the field of health physical culture and recreation]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu [Theory and methods of physical education and sports]*, 2, 81-84 [in Ukrainian].

4. Antonova, N. A. (2003). *Tcennostnye orientatsii v sisteme lichnostnykh kachestv studentov vysshogo pedagogicheskogo uchebnogo zavedeniia [Value orientations in the system of personal qualities of students of a higher pedagogical educational institution]*. (PhD diss.). Kiev [in Russian].

5. Afanasev, A. V. (2010). Nauchnye podkhody k issledovaniiu poniatiiia «tcennostnoe otnoshenie» [Scientific approaches to the study of the concept of «value attitude»]. *Mir nauki, kul'tury, obrazovaniia [The world of science, culture, education]*, 1 (20), 194-197 [in Russian].

6. Bazylevych, N. (2012). Osoblyvosti formuvannia motyvatsiino-tsinisnoho stavlennia studentiv do fizychnoi kultury [Features of formation of motivational and value attitude of students to physical culture]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprov'ia [Sports Bulletin of the Dnieper]*, 2, 43-45 [in Ukrainian].

7. Bezverkhnia, H., & Dikhtiarenko, V. (2011). Vplyv tsinnisnykh oriientsatsii na vidnoshennia do fizychnoho vykhovannia studentok pedahohichnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Influence of value orientations on the attitude to physical education of female students of pedagogical higher educational institution]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia* [Sports Bulletin of the Dnieper], 1, 17-21 [in Ukrainian].
8. Zaniuk, S. S. (2002). *Psykhoholiiia motyvatsii* [Psychology of motivation]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
9. Oleinik, N. A. (Ed.). (2009). *Zdorove formiruiushchie tekhnologii v kontekste gendernogo podkhoda* [Health-forming technologies in the context of a gender approach]: kol. monografiia. Kharkov: KhGAFK [in Russian].
10. Korol, S. A. (2011). Motyvatsiia studentiv tekhnichnykh spetsialnostei do fizkulturno-ozdorovchykh zaniat [Motivation of students of technical specialties to physical culture and health classes]. In *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu* [Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University]: zb. nauk. prats (Is. 91, vol. 1, pp. 235-238). Chernihiv [in Ukrainian].
11. Krutsevich, T., Marchenko, O., & Bilichenko, E. (2012). Gendernye osobennosti iunoshei i devushek, zanimaiushchikhsia i ne zanimaiushchikhsia sportom [Gender characteristics of boys and girls involved and not involved in sports]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia* [Sports Bulletin of the Dnieper], 2, 14-17 [in Russian].
12. Krutsevych, T., Marchenko, O., & Kholodova, O. (2020). Krytychni periodi u formuvanni motyvatsii do zaniat rukhovoiu aktyvnistiu shkolariv z urakhuvanniam yikh hendernykh kharakterystyk [Critical periods in the formation of motivation to engage in physical activity of students, taking into account their gender characteristics]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia* [Sports Bulletin of the Dnieper], 1, 278-289 [in Ukrainian].
13. Krutsevych, T., & Malakhova, Zh. (2020). Problemy reformuvan u systemi fizychnoho vykhovannia zakladiv vyshchoi osvity [Problems of reforms in the system of physical education of higher education institutions]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia* [Sports Bulletin of the Dnieper], 1, 268-278 [in Ukrainian].
14. Krutsevych, T. Yu., & Petrovskiy, V. V. (2008). Fizyчне vykhovannia yak sotsialne yavyshe [Physical education as a social phenomenon]. In T. Yu. Krutsevych (Ed.), *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia* [Theory and methods of physical education]: pidruchnyk (Vol. 1, pp. 22-46). Kyiv: Olimp. lit-ra [in Ukrainian].
15. Lysak, I. (2013). Doslidzhennia tsinnisnykh oriientsatsii shkolariv 8-gh klasiv u protsesi fizychnoho vykhovannia [Research of value orientations of 8th grade students in the process of physical education]. In *Moloda sportyvna nauka Ukrainy* [Young sports science of Ukraine]: zb. nauk. prats v haluzi fiz. vykh., sportu i zdorov'ia liudyny (Is. 17, vol. 2, pp. 92-98). Lviv: LDUFK [in Ukrainian].
16. Marchenko, O. Yu. (2011). Vplyv zaniat sportom na formuvannia zahalnykh zhyttievkykh ta tsinnisnykh oriientsatsii studentiv VNZ [The influence of sports on the formation of general life and value orientations of university students]. *Pedahohika, psykhoholiiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu* [Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports], 3, 109-111 [in Ukrainian].
17. Prykhodko, V. (2020). Obgruntuvannia potreby i vrakhuvannia hendernoho aspektu v systemi sportyvnoi pidhotovky [Substantiation of the need and consideration of the gender aspect in the system of sports training]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia* [Sports Bulletin of the Dnieper], 1, 118-131 [in Ukrainian].
18. Sainchuk, M. M. (2012). *Formuvannia tsinnisnykh oriientsatsii v sferi fizychnoi kultury i sportu uchniv starshykh klasiv u protsesi fizychnoho vykhovannia* [Formation of value orientations in the field of physical culture and sports of high school students in the process of physical education]. (Extended abstract of PhD diss.) Kyiv [in Ukrainian].
19. Semenets, N. V., & Semenets, N. N. (2011). Motyvatsiia studentkoi molodi do zaniat fizychnoiu kulturoiu ta sportom [Motivation of student youth to physical culture and sports]. In *Aktualni problemy fizychnoho vykhovannia, reabilitatsii, sportu ta turizmu* [Current issues of physical education, rehabilitation, sports and tourism]: III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.: tezy dopovidei (pp. 234-236). Zaporizhzhia [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 18.02.2022